

Handläggare
Maria Sköld
Telefon: 08-508 25 203

Till
Socialnämnden
2020-12-16

Hillevi Andersson
Telefon: 08-508 25 244

Införande av familjevecka påbörjas Ds 2020:24

Svar på remiss från kommunstyrelsen dnr. KS 2020/1438

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen på remiss om Införande av familjevecka påbörjas.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Fredrik Jurdell
socialdirektör

Veronica Carstorp Wolgast
avdelningschef

Sammanfattning

I budgetpropositionen för 2021 aviserade regeringen avsikten att påbörja införandet av en familjevecka. Familjeveckan innebär att förvärvsarbetande vårdnadshavare som har barn som är mellan fyra och 16 år gamla ska ha rätt till ledighet från arbetet i vissa situationer och till en ersättning för förlorad arbetsinkomst. I promemorian lämnas tre likvärdiga förslag för hur införandet av familjeveckan kan ske.

Förvaltningen anser att förslaget om familjevecka är gynnsamt för de allra flesta barn. Det är dock värt att notera att förslaget ökar klyftan mellan gruppen barn vars föräldrar förvärvsarbetar och gruppen barn till föräldrar som saknar förvärvsarbete och som kan befinna sig i annan sysselsättning. När det gäller de mest utsatta barnen anser förvaltningen att selektiva och riktade åtgärder vore mer relevanta att prioritera i syfte att förbättra deras levnadsvillkor.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har överlämnat Socialdepartementets promemoria Införandet av en familjevecka påbörjas – familjedagspenning vid lov, studiedagar och utvecklingssamtal till socialnämnden för yttrande senast 2020-12-11. Övriga remissinstanser är arbetsmarknadsnämnden och stadsledningskontoret.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor. Ärendet har behandlats i förvaltningsgrupp den 9 december 2020. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 10 december 2020.

Ärendet

I budgetpropositionen för 2021 aviserade regeringen avsikten att påbörja införandet av en familjevecka. Familjeveckan innebär att vårdnadshavare som har barn som är mellan fyra och 16 år gamla ska ha rätt till ledighet från arbetet i vissa situationer och till en ersättning för förlorad arbetsinkomst.

I Socialdepartementets promemoria lämnas förslag till utformning av en ny föräldrapenningsförmån i socialförsäkringsbalken som ska benämnas familjedagspenning. Dessutom lämnas förslag till förändringar av föräldraledighetslagen (1995:584) samt ett antal följdändringar i socialförsäkringsbalken och annan lagstiftning med anknytning till föräldrapenningsförmåner. Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2022.

I promemorian lämnas tre likvärdiga förslag för hur införandet av familjeveckan kan ske. Förslagen skiljer sig åt avseende hur många dagar med ledighet och familjedagspenning som föräldrarna föreslås kunna nyttja, men är i övrigt överensstämmande. Anledningen till att tre olika förmånstider föreslås är att den nedgång i konjunkturen som orsakats av spridningen av det nya coronaviruset i Sverige och omvärlden påverkar det statsfinansiella läget. Det råder osäkerhet kring pandemins utveckling och återhämtningen av ekonomin kan bli utdragen.

Familjeveckans syften

Familjeveckan har flera syften. Den ska underlätta för förvärvsarbetande föräldrar att kombinera arbetsliv och familjeliv, förbättra förutsättningarna för föräldrar att förvärvsarbeta, främja

minskat deltidsarbete samt ge föräldrar till något äldre barn bättre möjligheter att i vissa situationer vara lediga tillsammans med barnen. Familjeveckan ska dessutom bidra till att skapa en ökad jämlikhet mellan arbetande föräldrar, för vilka arbetsvillkor och möjlighet för flexibilitet kan variera kraftigt. Genom att underlätta heltidsarbete och balans mellan familjeliv och arbetsliv samt det att familjedagspenning föreslås lämnas till respektive vårdnadshavare bidrar familjeveckan i viss mån även till ökad jämställdhet mellan kvinnor och män, både när det gäller ekonomi och hem- och omsorgsarbetet. Familjeveckan syftar också till att ge föräldrar mer tid med sina barn och därmed skapa förutsättningar för goda uppväxtvillkor för barn, något som bland annat inbegriper möjlighet till nära relationer med båda föräldrarna högre upp i barnets åldrar.

Utformningen av familjedagspenningen

Familjedagspenning föreslås avse situationer då föräldern avstår från förvärvsarbete för att vårda ett barn under dag när det är lov, terminsuppehåll, studiedag för personalen eller en motsvarande situation. Förslag lämnas även om att familjedagspenning ska kunna lämnas när föräldrar deltar i barns utvecklingssamtal.

Fullt utbyggd ska familjeveckan, när föräldrarna har gemensam vårdnad om sina barn, omfatta fem dagars ledighet med ersättning för vardera föräldern per kalenderår. Med förslagen i aktuell promemoria påbörjas införandet. Tre alternativa förslag om förmånstiden lämnas. Det föreslås en möjlighet för föräldrar med gemensam vårdnad att använda antingen högst tre dagar, högst två dagar eller högst en dag med familjedagspenning vardera per kalenderår. Det föreslås vidare att en förälder med ensam vårdnad ska ges möjlighet att använda antingen högst sex dagar, högst fyra dagar eller högst två dagar med familjedagspenning per år.

Till skillnad från vad som gäller för föräldrapenningen och den tillfälliga föräldrapenningen, ska antalet dagar med familjedagspenning ges per vårdnadshavare, inte per barn. Familjedagspenningen ska kunna tas ut för samma barn och tid för att möjliggöra för exempelvis två vårdnadshavare att vara lediga tillsammans med barnet.

Förslaget innebär att familjedagspenning kommer att kunna nyttjas av den som arbetar i Sverige. Det är således endast föräldrar som faktiskt avstår från förvärvsarbete som ska kunna få familjedagspenning. Studerande och arbetssökande på heltid

omfattas därmed inte av förslaget. Inte heller föräldrar som på heltid deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning bör enligt förslaget omfattas eftersom de inte förvärvsarbetar. I de fall förvärvsarbete utförs vid sidan av ovan nämnda aktiviteter kan föräldern ha rätt till familjedagspenning för tid då han eller hon skulle ha utfört förvärvsarbete. Det innebär exempelvis att en förälder som arbetar deltid vid sidan av arbetssökande eller studier på deltid kan omfattas av rätten till familjedagspenning.

Familjedagspenning ska beräknas enligt bestämmelserna om beräkning av tillfällig föräldrapenning, vilket bland annat innebär att det krävs att föräldern har en sjukpenninggrundande inkomst (SGI) för att kunna nyttja familjedagspenningen.

Jämställdhetsanalys

Promemorian för resonemang kring huruvida förslagen om familjeveckan påverkar målet för jämställdhetspolitiken.

I promemorian görs bedömningen att familjedagspenning bidrar till uppfyllandet av flera av jämställdhetspolitikens delmål, framförallt delmålet om ekonomisk jämställdhet.

Kvinnor har i högre grad än män tidsbegränsade och otrygga anställningsförhållanden. Detta medför större svårigheter för kvinnor än män att planera sin arbetstid och att kombinera arbete och familjeliv. Genom att öka möjlighet till ledighet från arbetet med ersättning bidrar familjedagspenning till ökad flexibilitet för framförallt föräldrar med sämre möjligheter till inflytande över arbetstidens förläggning. Detta bedöms vidare underlätta förutsättningarna för föräldrarna och särskilt för kvinnor, som i högre grad än män arbetar deltid, att på sikt gå upp i arbetstid.

Familjeveckan bedöms vidare bidra till att underlätta möjligheten för ensamstående föräldrar med ensam vårdnad att kombinera egen försörjning och familjeliv. En övervägande majoritet av ensamstående föräldrar är kvinnor, vilka i genomsnitt har ett mer intensivt uttag av föräldrapenningdagar under barnets första levnadsår och således har sämre möjligheter än andra föräldrar att vara lediga med föräldrapenning när barnet blir äldre.

Promemorian för även ett resonemang om det antagandet att det är sannolikt, mot bakgrund av uttagsmönstret för befintliga föräldrapenningstyper, att kvinnor kommer att använda

familjedagspenningen i högre grad än männen. En ojämn fördelning av familjedagspenningen kan öka kvinnors frånvaro från arbetet ytterligare i relation till mäns frånvaro. Ett sätt att motverka ojämn fördelning är att det föreslås att familjedagspenningen inte ska kunna avstås till den andra vårdnadshavaren när föräldrarna har gemensam vårdnad om ett barn, vilket torde öka förutsättningarna för ett mer jämställt uttag.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen delar socialdepartementets uppfattning om att det är positivt för barn att få mer tid med sina föräldrar. Ur ett barnperspektiv är det också gynnsamt för de allra flesta barn att deras föräldrar är mer närvarande i deras liv. Vidare gynnas barn av att deras föräldrar upplever större balans mellan familjeliv och arbetsliv och mindre stress i tillvaron. Upplevelsen av övergripande stress i livet kan påverka föräldraförmågan negativt. I stadens generella föräldrastödsprogram ABC (Alla barn i centrum) lyfts stresshantering fram som en viktig faktor för föräldrar som vill stärka sitt föräldraskap. Att ha en nära och trygg relation till minst en vuxen är en viktig skyddsfaktor för alla barn och särskilt för barn vars liv präglas av många riskfaktorer och få skyddande faktorer. Föräldrar till barn med funktionsvariationer eller andra särskilda behov samt föräldrar med egen problematik är som grupp särskilt sårbara för stress i tillvaron. Att skapa bättre förutsättningar för ett närvarande föräldraskap skulle därmed vara gynnsamt för många av de barn och föräldrar som kommer i kontakt med socialtjänstens olika verksamheter.

Då föräldrar som uppstår ekonomiskt bistånd som regel saknar förvärvsarbete och därmed inte omfattas av familjedagspenningen, bedöms förslaget inte leda till ett eventuellt förlängt biståndstagande med anledning av uttag av tillfällig föräldraledighet vid exempelvis skollov, som potentiellt skulle kunna fördröja utträdet på arbetsmarknaden. Det förekommer dock personer som har deltidsarbete men som saknar tillräckliga inkomster för att uppnå skälig levnadsnivå och därmed har behov av kompletterande försörjningsstöd. Denna grupp kan i enlighet med förslaget ha rätt till familjedagspenning. Ekonomiskt bistånd är det yttersta skyddsnätet och den sökande ska använda alla de möjligheter som finns för att klara sin försörjning innan rätten till bistånd träder in. Med anledning av det ser förvaltningen behov av att det tydliggörs för socialtjänstens handläggare huruvida det kan anses vara godtagbart eller inte att en deltidsarbetande biståndssökande avstår arbete för att ta ut familjedagspenning och därmed minskar sina inkomster. Denna grupp är en mycket liten del av dem som uppstår

ekonomiskt bistånd, av de vuxna som uppbar ekonomiskt bistånd i Stockholms stad under 2019 var ungefär 4 procent deltidsarbetande.

Då förslaget endast omfattar föräldrar som förvärvsarbetar i Sverige är det barn till denna grupp som gynnas av förslaget. Det är värt att notera att detta riskerar att öka klyftan mellan gruppen barn vars föräldrar förvärvsarbetar och gruppen barn till föräldrar som saknar förvärvsarbete och som kan befinna sig i annan sysselsättning. Detta innebär att förslaget inte kommer samtliga barn till del och att en stor del av de barn som har föräldrar med socialtjänstkontakt inte kommer att omfattas av förslaget.

I promemorian lyfter Socialdepartementet förslag på tre olika förmånstider med anledning av att det statsfinansiella läget påverkats av den nedgång i konjunkturen som orsakats av spridningen av coronaviruset. I tider av lågkonjunktur är det än viktigare att prioritera noga. Familjeveckan skulle komma det stora flertalet barn till del. När det gäller de mest utsatta barnen anser förvaltningen dock att selektiva och riktade åtgärder vore mer relevanta att prioritera i syfte att förbättra deras levnadsvillkor.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bilaga

Socialdepartementets promemoria Införandet av en familjevecka påbörjas – familjedagspenning vid lov, studiedagar och utvecklingssamtal Ds 2020:24